

УДК 821.161.2«18/19»

РІЗНОВИДИ ВНУТРІШНЬОТЕКСТОВИХ АДРЕСАТІВ В АДРЕСОВАНІЙ ЛІРИЦІ ІВАНА ФРАНКА

Віталій НАЗАРЕЦЬ

*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука,
вул. академіка Степана Дем'янчука, 4, Рівне, Україна, 33027*

На матеріалі адресованої лірики І. Франка досліджено проблему внутрішньотекстового адресата ліричного твору. Основну увагу приділено розробленню принципів типологічного узагальнення образу внутрішньотекстового адресата та виокремленню його структурно-семантичних типів за ознаками: персоналізованості адресації, суб'єктної належності адресації, текстуального вияву адресації.

Ключові слова: ліричний твір, адресована лірика, адресація, комунікація, зовнішньотекстовий адресат, внутрішньотекстовий адресат, типологія адресата.

Серед недостатньо досліджених питань поетики ліричного твору важливе місце посідає проблема ліричного адресата, його художньої природи, специфіки комунікативної організації, побудови його типології. В літературознавчих студіях останнього часу поряд із традиційним адресатом, співвіднесеним з образом читача (тобто зовнішньотекстового адресата), виокремлюється й постать так званого внутрішньотекстового, тобто зазначеного авторським зверненням у самому тексті, адресата. Цей тип адресата найбільш характерний для ліричних творів і, зокрема, метажанрового утворення адресованої лірики, яка охоплює три поетичні жанри – послання, віршований лист і присвяту. Специфічною жанровою ознакою творів адресованої лірики є те, що у ній моделюють ситуацію звернення суб'єкта поетичного мовлення до особи внутрішньотекстово означеного адресата. І хоча в теоретичних працях останніх років (Ірини Ковтунової [6], Любові Кіхней [5], Євгена Дмитрієва [4], Світлани Артёмової [1], Тетяни Круглової [7], Ірини Безкровної [2], Мирослави Венгринюк [3]) й були зроблені перші спроби класифікувати типи внутрішньотекстового адресата, загалом доводиться констатувати, що проблема адресата ліричного твору, розроблення теоретичних передумов для створення його типології вирішена у сучасних літературознавчих дослідженнях усе ще не достатньо чітко й аргументовано. На нашу думку, структурно-семантичні типи внутрішньотекстового адресата ліричного твору можуть бути класифіковані за такими трьома ознаками: 1) персоналізованості адресації; 2) суб'єктної належності адресації; 3) текстуального вияву адресації.

Типи адресатів за ознакою персоналізованості вияву адресації. Поняттям персоналізованості вияву адресації будемо позначати характер, міру особистісної, індивідуальної визначеності, ідентифікованості, в семантичних межах якої у ліричному

творі окреслюється постать його внутрішньотекстового адресата. За ознакою персоналізованості вияву адресації можна виділити такі чотири семантичні опозиції типів ліричного адресата: зовнішньотекстовий / внутрішньотекстовий; недиференційований/ диференційований; одноосібний/узагальнений; реальний/умовний.

Зовнішньотекстовий/внутрішньотекстовий адресати. Семантична опозиція зовнішньотекстовий/внутрішньотекстовий адресат є концептуально важливою для розуміння специфіки адресата ліричного твору взагалі і жанрів адресованої лірики зокрема. Ця семантична опозиція, власне, і є головною підставою для виокремлення та жанрової ідентифікації адресованої лірики. Суть семантичного протиставлення двох типів – зовнішньотекстового та внутрішньотекстового адресатів полягає у тому, що перший із них – це читач (ідеальний, концепований, авторський і т. п. або ж невизначений, широкий загал читачької аудиторії), який перебуває поза текстовими межами художнього світу твору (хоча твір й написано із розрахунком на нього, його естетичні уподобання та очікування), а другий – особа (до певної міри схожа на персонажів епічного твору), яка безпосередньо долучена в текстові межі твору, присутня у його художньому світі у вигляді уявного співрозмовника, з яким намагається налагодити діалог автор твору. Теоретично межа між цими двома різними і, здавалося б, концептуально несумісними типами адресатів є достатньо чіткою і очевидною, але на практиці, тобто в ліричних адресованих текстах межа, яка розділяє зовнішньотекстового та внутрішньотекстового адресатів є доволі хиткою. Відповідно, диференціація зазначених адресатних типів може бути проблематичною, і передусім повинна враховувати міру персоналізації згаданого у тексті адресата («Моєму читачеві»):

Мій друже, що в нічну годину тиху
Отсі рядки очима пробігаєш
І в них народному заради лиху
Чи власним болям полекші шукаєш, –

Коли тобі хоч при одному слові
Живіше в грудях серце затріпоче,
В душі озветься щось, немов луна в діброві,
В очах огонь сльозу згасить захоче, –

Благословлю тебе, щоб аж до скону твого
Доніс ти серце чисте й ширу душу
І щоб ти не зазнав сирітства духового,
В якому я свій вік коротать мушу [8, т. 3, с. 102].

Фактично, Франкові слова є прямим декларативно-риторичним звернення до читача, хоча його особа безпосередньо тут і не конкретизується. Ознак будь-якої персоналізованості такого типу адресат не виявляє, зрозуміло, що звернення автора адресовано всім і кожному. Відтак, подібний образ адресата, хоча й зазначений внутрішньотекстово, фактично є зовнішньотекстовим, образом, який, власне, збігається чи майже збігається з образом читача.

Недиференційований/диференційований адресати. Недиференційований адресат – це семантично хиткий тип адресата, який формально є внутрішньотекстовим (зазначеним формами граматичного або лексичного звернення до нього у тексті твору), але, по суті, зважаючи на його предметну недиференційованість, легко може бути співвіднесений і з будь-якою позатекстовою адресатною аудиторією. Семантична невизначеність його адресатного статусу, предметна неозначеність його образу, його фактична деперсоналізованість дає теоретичні підстави означити його як недиференційований, абстрагований, перехідний тип між зовнішньотекстовим і внутрішньотекстовим типом адресата. Амбівалетний, перехідний статус цього типу адресата обумовлений тим, що, з іншого боку, «ти» як форма звернення до гіпотетичного (неконкретизованого) адресата передбачає, хоча б і мінімалізований, але потенційно окреслений ступінь його персоналізації. Тобто семантика вживаного у подібних поетичних контекстах «ти» за усієї своєї абстрагованості та недиференційованості, має на увазі й певний обмеженість кола тих, кому може бути адресоване це повідомлення, певний ступінь його ідеологічної, психологічної, інтелектуальної комунікативної інтимізації. Тонка грань, яка розділяє недиференційованого і диференційованого адресатів ліричного твору, може бути проілюстрована поезією І. Франка «Товаришам із тюрми». «Товариші», до яких звертається у творі І. Франко, це, з одного боку, певна узагальнена спільнота, співвіднесена у тому числі й з образом позатекстової читацької аудиторії, з іншого боку, в контексті самого твору, цей адресат сприймається не як людство, нація або її певний суспільний прошарок загалом, а як певна психологічно виокремлена категорія, образ якої окреслюється у контексті виразно загостреної ідеологічної й екзистенційної проблематики. Такого типу образ можна назвати амбівалентним, він перебуває немовби на межі між зовнішньотекстовим і внутрішньотекстовим образами адресата. До цього ж типу належать адресати поезій І. Франка «Вам страшно тої огняної хвилі...», «Шукай краси, добра шукай!..», «Послухайте, добрі люди, що маю казати...».

Якщо недиференційований – це адресат деперсоналізований, без чітко виражених ознак, які б могли предметно його ідентифікувати, то диференційований – це адресат, особа якого у віршованому тексті так або інакше персоналізується, отримуючи більш або менш чіткі ознаки предметної та екзистенційної ідентифікації. Диференційований або персоналізований адресат своєю чергою, передбачає поділ на кілька семантичних опозицій, відмінних за ознаками суб'єктності форми свого вияву, а саме: одноосібний /узагальнений; реальний/умовний.

Одноосібний/узагальнений адресат. Семантична опозиція одноосібний/узагальнений адресат має на увазі протиставлення двох типів диференційованого поетичного адресата – індивідуально-конкретизованого, одноосібного й індивідуально-неконкретизованого, узагальненого, але предметно і психологічно цілком чи принаймні з достатньою певністю ідентифікованого і соціально або екзистенційно визначеного. Одноосібний – це конкретно-індивідуальний адресат, реальна, біографічна особа, якій присвячений адресований поетичний текст. Різновидами одноосібного ліричного адресата можуть бути члени родини («Моїй дружині», «Матінко моя ріднесенька!..», «Мамцю, мамцю, що мені?...», «Із поучень батька синові...»), знайомий або знайома

(«На смерть Володимира Навроцького», поетичний цикл «Знайомим і незнайомим», рольові віршовані листи «Лист до Стефанії» та «Лист із Бразилії»), коханий або кохана («N.N.», «Тріолет», «Не схилий своє личко прекрасне...», окремі поезії циклу «Зів'яле листя» та ін.), суспільно-громадський, політичний або церковний діяч («Товаришам із тюрми»), представник певного соціального прошарку («Багач»), митець («Декадент», «В XXIII-ті роковини смерті Тараса Шевченка», «Могила Тарасова», «В двадцять п'яти роковин смерті Тараса Григоровича Шевченка», «До Дранмора (прочитавши його поему «Regium»)», «На смерть М. Павлика (Дня 26 січня 1915 р.)»), вступ до поеми «Лісова ідилія», що містить літературну полеміку із Миколою Вороним).

Узагальнений адресат. Узагальнений адресат – це індивідуально неконкретизований адресат, який представлений певною масовою аудиторією.

Узагальнений адресат може виступати як диференційовано узагальнений. Тобто поряд із дійсно широкою, узагальненою за певними ознаками аудиторією осіб, яким може бути потенційно адресоване те чи інше послання, в окремих випадках автор немовби звузив це коло, адресуючи своє звернення не усім, а лише частині ймовірних адресатів. Конкретні типи узагальненого адресата можуть бути виокремлені за ознакою його належності до: людства, певної нації або народності, мешканців певної місцевості, недиференційованої спільноти людей, людської статі, вікової категорії, родинного кола, кола знайомих та близьких, громадсько-політичного руху, морально-етичної позиції, певної професії, соціального прошарку, творчої діяльності. В адресованій ліриці І. Франка узагальнений адресат – це адресат, належний до громадського-політичного руху («Товаришам», «Руським в'язням 13 р. 1882»), певної професії («На суді») та творчої діяльності («Співакові», «Епілог (Присвячено русько-українським сонетярам)»).

Реальний/умовний адресат. Семантична опозиція реальний/умовний адресат передбачає диференціацію ймовірних адресатів поетичного тексту за ознакою їх приналежності до реального, соціально-історичного світу, в якому живе поет, або до психологічного, образного світу авторської уяви, творчої фантазії.

Реальний адресат – це образ людини, засвідчений у її одноосібній або узагальненій іпостасі. Реальний адресат у контексті авторського звернення до нього може сприйматися як особа суто приватна. У цьому випадку ми можемо говорити про біографічного адресата, з яким автора зв'язують певні ділові, творчі, родинні, інтимні стосунки, або ж автор особисто незнайомий із ними, але вважає за необхідне висловити свої міркування з приводу тих або інших аспектів їхньої громадської, творчої діяльності, способу життя або мислення, морально-етичних або духовних запитів. Типовою постаттю такого адресата у творах адресованої лірики постають представники певних професій, сучасники-митці, члени родини, приятелі, знайомі, коханки та коханці.

В іншому випадку, коли розмова з адресатом виходить за межі приватного життя автора, а його особа окреслюється в площині певної громадської значущості, варто, очевидно, говорити про тип історичного адресата. Історичні адресати – це громадсько-політичні діячі, полководці, науковці, митці минулих епох і сучасної авторів епохи, зрештою, будь-які непересічні особи, які, погляду автора, зробили вагомий внесок у еволюційний поступ людства.

Умовний адресат – це адресат, який співвідноситься не з людською особою (в її конкретно-індивідуальній чи узагальненій іпостасі), а з певними образами людської уяви, яким надається більш або менш персоніфікована форма. Іншими словами, умовний адресат – це широке коло екзистенційних та предметних об'єктів і реалій, які співвідносяться з повсякденним духовним та матеріальним життям людини. Доцільно, також зважати й на те, що часто умовний адресат виступає як метонімізований аналог узагальненого адресата або прихований різновид автоадресата. Різновидами умовного адресата можуть поставати об'єкти та процеси людської життєдіяльності, надприродні істоти та явища, природні об'єкти та явища. Перша група в адресованій ліриці І. Франка представлена зверненням до адресата, співвіднесеного з певною країною або місцевістю («Галичино, думай о собі сама!», «Росіє, краю туги та терпіння...», «Важке яро твоє, мій рідний краю...», «Підгір'я моє ти зелене...», «Підгір'я, любов ненаглядная моя!...»), емоційно-психологічними процесами («Думи, діти мої...»), літературним персонажем або жанром («Тетяна Ребенщукова», «Гриць Турчин», «Пісне, моя ти підстрелена пташко...», «Даремно, пісне! Щез твій чар...»). Друга група – зверненням до музи («Знов закличеш ти мене, моя богине...», «Музо! Коханко! Ох, дай мені! Дай мені!...»), до божества («Поклін тобі, Буддо...»). Третя група – зверненням до природи («Земле, моя всеплодюща мати...», «Мамо-природо! Хитра ти з біса...»), небесного світила («Місяцю-князю! Нічкою темною...»), атмосферних явищ («Осінній вітре, що могучим стоном...», «Вій, вітре горою...»), сезонних циклів («Весно, ох, довго ж на тебе чекати!...», «Весно, ти мучиш мене! Розсипаєшся сонця промінням...»), істот тваринного світу («Журавлі», «Беркут»).

Типи адресатів за ознакою суб'єктної належності адресації. За ознакою суб'єктної належності адресації можна виділити семантичну опозицію: власне адресат/автоадресат.

Власне адресат – це персона (одноосібна або узагальнена, реальна або умовна), до якої у своєму творі звертається автор, але суб'єктно відсторонена від особи автора. Власне адресат – це типовий ти- або ви- адресат, інша людина, яка не може бути ідентифікована з автором твору. Цей тип адресата є найбільш поширеним і узвичаєним для усіх жанрових форм адресованої лірики. Але поряд із власне адресатом у поетичних текстах трапляється й інший семантичний тип адресата, який можна назвати автоадресатом, оскільки, звертаючись до уявного співрозмовника, автор, у цьому випадку має на увазі не сторонню особу, а самого себе. Отже, автоадресат – це сам автор, точніше його певна, стилізована під житейські, приватно-біографічні, екзистенційні, морально-етичні, соціально-політичні роздуми творча іпостась автора. Автоадресат – це творчий двійник автора, з яким він розмовляє (часто звертаючись до нього як до сторонньої, «третьої» особи) як з «собою-іншим». У сонеті І. Франка «Не бійтеся тюрми!» автоадресат постає у формі, комбінованій із узагальненим адресатом:

Не бійтеся тюрми, о други молодії!
Не бійтеся тих пут, що на короткий час
Обкручують, немов холодні чорні змії,
Безсильне тіло! Що значить се все для нас?

Бажається панам погратися трохи з нами,
Бо бачать, що в тюрмі зовсім ми в їх руках,
Ну і обвішають старими бренькачками,
Щоб знати, як було в середніх ще віках.

Ніщо для нас тюрма. Ми інші тюрми знаєм,
Тверді, безвихідні, уперті та живі,
І проти них, брати, борню ми підіймаєм!

А в тій слабій, дурній, хоч кам'яній, тюрмі
Ми бачим тільки страх панів і розумієм,
Що панство їх крухе, як мури ті німі [8, т. 2, с. 304].

Автоадресат – це адресат специфічного жанрово-тематичного різновиду адресованої лірики – інтроспективної присвяти, тобто присвяти з ознаками прямої або опосередковано-прямої автоадресації. В окремих випадках авторське автозвернення набуває метонімічних рис, спрямовуючись до певних душевно-психологічних атрибутів власного «я», як, наприклад, у поезії І. Франка «Думи, діти мої...». Метонімічно опосередкована форма автозвернення, крім усього іншого, дає змогу співвіднести автоадресований тип із типом умовного адресата. Фактично, можна стверджувати, що умовний адресат, співвіднесений з морально-психологічними атрибутами автоадресованого твору, це більш або менш завуальована, прихована форма автоадресації.

Типи адресатів за ознакою текстуального вияву адресації. Типи адресатів за ознакою текстуального вияву адресації можуть бути диференційовані в площині таких чотирьох семантичних опозицій: експліцитний/імпліцитний адресат; автологічний/метаадресат; фактичний/псевдоадресат; моноадресат/поліадресат.

Експліцитний/імпліцитний адресат. Семантична пара експліцитний/імпліцитний адресат передбачає протиставлення двох типів ліричного адресата за ознакою міри виявленості їх особи у поетичному тексті. Відповідно, *експліцитний* – це означений у площині прямого звернення, персонально ідентифікований, поіменований (у заголовку, підзаголовку, епіграфі або безпосередньо у тексті твору) адресат. Іменна форма адресації, коли особа адресата ідентифікується, зазвичай, у формі прямого означення його імені (коли ми маємо справу із одноосібним адресатом) або його історичного, соціального, екзистенційного статусу (коли автор звертається до узагальненого або умовного адресата) є найбільш типовою і поширеною. Чимало текстів адресованої лірики містять звернення саме до особи експліцитного, цілком персонально означеного і поіменованого адресата: «Моїй дружині», «Молодому другові», «В XXIII-ті роковини смерті Тараса Шевченка» та ін.

Імпліцитний адресат – це адресат неозначений, ім'я якого з тих або інших причин автор у тексті твору не оприлюднює. Імпліцитний адресат може виявляти себе у двох семантично співвіднесених, хоча й дещо відмінних формах: анонімній і латентній.

Анонімний імпліцитний адресат – це такий адресат, ім'я якого у тексті адресованого твору автор свідомо приховує з тих або інших причин. Найчастіше, хоча й не виключно, анонімна адресація наявна в товариській або інтимній любовній ліриці,

коли автор не бажає, аби ім'я його коханої чи коханого стало предметом широкого розголосу. В таких ліричних творах ім'я адресата автор зазначав (як правило, тільки у заголовковому комплексі) у вигляді ініціалів або їх транслітерації, однієї заголовної літери імені, певної екзистенційної характеристики або певних ситуативних обставин, які визначатимуть емоційний модус авторського звернення: «Михалині Р.», «Анні П.», «N. N.», «К. П.», «В альбом пані О. М.» та ін.

Латентний імпліцитний адресат – це адресат, ім'я якого у тексті твору не зазначено у формі прямої номінації, але принципової настанови на його приховування текст своєю чергою, також не містить. Імпліцитність латентного адресата може бути обумовлена по-перше, тим, що й сам автор не знає (або це не є принципово важливим) імені того, кому конкретно адресував свій текст. По-друге, імпліцитність латентного адресата може бути обумовлена тим, що означення його імені і взагалі – його персоналізація не є суттєвою для автора твору, оскільки він апелював не стільки до конкретної, названої особи як до певної людської індивідуальності, скільки намагається типізувати її характерні, прикметні риси, естетично узагальнити їх та піднести до значення певного символу. По-третє, імпліцитність латентного адресата може бути суто формальною, оскільки особа адресата легко реконструюється в читацькій уяві за допомогою опосередкованих, але безпомилково впізнаваних біографічних або контекстних реалій життя чи творчості такого адресата. Наприклад, узагальнений образ псевдопатріота у присвяті І. Франка «Сідоглавому» цілком може бути реконструйований у контексті біографічних обставин поетичної та громадської діяльності поета. Як відомо, вірш адресований лідерові «народовців», одному з організаторів угоди української інтелігенції з австрійським урядом і польською шляхтою – Юліанові Романчуку, який у газеті «Діло» від 13.V.1897 року виступив зі статтею «Смутна поява». Ця стаття була реакцією па передмову І. Франка «Niесo o sobie samym» («Дещо про себе самого») до польського видання збірки «Галицькі образки» («Obrazky galicyjskie»), в якій І. Франко гостро висловився про тип галицького рутенця – «русина». Автор статті «Смутна поява» закидав І. Франкові відсутність патріотизму і рекомендував йому усунутися від громадської і політичної діяльності. У творах «Сідоглавому» і «Декілька афоризмів у альбом “Ділу” ...» І. Франко викривав лицемірну «любов» до народу галицьких псевдопатріотів.

Автологічний/метаадресат. Семантична опозиція автологічний/метаадресат має на увазі протиставлення за зовнішньовиявленою формою адресації. *Автологічний* – це прямий адресат (одноосібний, узагальнений, умовний, а також і автоадресат), якому безпосередньо спрямовується текст адресованого твору. Автологічний адресат – це фактичний, умовно-кінцевий отримувач авторського повідомлення. Його ім'я (або соціально-професійний, громадський, екзистенційний статус) найчастіше зазначено у заголовку (підзаголовку, епіграфі або у початкових рядках) і увесь адресований текст відповідно будується у формі цілісного звернення саме до нього. Автологічний адресат – це найпоширеніша форма ліричного адресата. Але поряд із автологічною в поетичній практиці трапляється й інша форма – метаадресації або свого роду переадресації, коли формально (заголовковим маркером) твір присвячений одній особі, а безпосередньо у тексті переадресовано звернення до іншої особи. Подібна переадресація й породжує фе-

номен **метаадресата** як опосередкованого, вторинного стосовно автологічного, адресата. Зазвичай, метаадресація використовується як поетичний прийом заміщення прямого звернення до адресата переадресацією сторонній особі, але такій, яка певною мірою (тематичними або емоційними паралелями) усе ж таки пов'язана із автологічним адресатом.

Фактичний/псевдоадресат. Семантична опозиція фактичний/псевдоадресат може розглядатися як своєрідне формальне відгалуження попередньої опозиції. Чинником диференціації тут постає адресний, комунікативний статус адресата, якого назвав автор у своєму зверненні до нього. *Фактичний* – це справжній адресат авторського звернення, його реальний співрозмовник, з яким він веде уявний діалог. Але доволі часто авторські звернення формально спрямовуються й таким адресатам, які з'являються у тексті епізодично, свого роду «принагідно», у статусі «випадкового» комунікативного супутника основного, фактичного адресата. Отже, *псевдоадресат* – це фіктивний, риторичний адресат, якого автор ввів у текст твору не з метою встановлення з ним діалогічного контакту, а із суто риторичних міркувань: наприклад, як прийом введення поетичної теми, у функції метафоричного комунікативного посередника між автором та фактичним адресатом, з метою висловлення авторського ставлення до тих або інших актуалізованих ним аспектів поетичної теми, для створення відповідної емоційної атмосфери, задля акцентування уваги читача на об'єкті зображення тощо («Не покидай мене, пекучий болю...», «Ти знов оживаєш, надіє!..», «Школа поета»).

Моноадресат/поліадресат. Семантична опозиція моноадресат/поліадресат окреслює межу, яка розділяє типи адресатів за ознакою їх множини. *Моноадресатний* тип представлений у творах, де автор звертається до одного адресата. Таким адресатом не обов'язково повинен бути одноосібний адресат. Моноадресатною у творі може бути й певна узагальнена до формально-умовної категорії однини масова аудиторія адресатів. Моноадресатною є переважна більшість творів адресованої лірики. *Поліадресатний* тип представлений у таких творах, у яких авторське звернення адресоване відразу кільком, але персонально означеним адресатам. Прикладами поліадресатного типу в адресованій ліриці І. Франка можуть слугувати поезії «Ночі безмірні, ночі безсонні...» (2 адресати: «думи-орли», «ясна, блискуча зірка»), «Пам'ятай, що живеш!» (6 адресатів: весна, вітер, річка, гори, тучі, люди) та ін.

Отже, ознаками, за якими можуть бути класифіковані типи внутрішньотекстового адресата ліричного твору, є: 1) персоналізованість адресації (зовнішньотекстовий/внутрішньотекстовий; недиференційований/диференційований; одноосібний/узагальнений; реальний/умовний типи адресата); 2) суб'єктна належність адресації (власне адресат / автоадресат); 3) текстуальний вияв адресації (експліцитний/імпліцитний адресат; автологічний/метаадресат; фактичний/псевдоадресат; моноадресат/поліадресат).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Артемова С. Ю.* Лирическое послание в литературе XX века : поэтика жанра : дис. ... канд. филол. наук: 10.01.08 / Светлана Юрьевна Артемова ; Тверской государственн- ный университет. – Тверь, 2004. – 175 с.

2. *Безкровна І.* Поетичний текст як комунікативний акт : типи адресатів / Ірина Безкровна // Мовознавство. – 1998. – № 4–5. – С. 67–72.
3. *Венгринюк М. І.* Адресат у художньому тексті (3 на матеріалі української прози ХХ століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук – 10.02.02 / Венгринюк Мирослава Іванівна ; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2006. – 24 с.
4. *Дмитриев Е. В.* Фактор адресации в русской поэзии XVIII начала XX вв. : дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.01 / Евгений Владимирович Дмитриев ; Международный независимый эколого-политологический университет. – М., 2004. – 348 с.
5. *Кихней Л. Г.* Стихотворные послания в русской поэзии начала XX века: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.02 / Кихней Любовь Геннадьевна ; МГУ им. М. В. Ломоносова. – М., 1985. – 175 с.
6. *Ковтунова И. И.* Поэтический синтаксис / Ирина Ильинична Ковтунова. – М. : Наука, 1986. – 208 с.
7. *Круглова Т.* Жанр лирического посвящения в поэзии Марины Цветаевой / Татьяна Круглова // Вестник Вятского государственного гуманитарного университета. Филология и искусствоведение. – Киров, 2009. – № 2. – С. 147–149.
8. *Франко І. Я.* Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1976. – 545 с.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2013

Прийнята до друку 24.03.2014

VARIETIES OF INTRATEXTUAL ADDRESSEES IN THE ADDRESSED LYRICS OF IVAN FRANKO

Vitaliy NAZARETS

Academician Stepan Demyanchuk

*International University of Economics and Humanities,
4 Academician S. Demyanchuk Str., Rivne, 33027, Ukraine*

Based on the material of Ivan Franko's addressed lyrics, the problem of the intratextual addressee of the lyrical work is analysed. The author focuses on elaborating the principles of typological generalization of the intratextual addressee image and defining its structural-semantic types based on the following: personalization of the address, subject attribution of the address and textual manifestation.

Keywords: lyrical work, addressed lyrics, addressing, communication, extratextual addressee, intratextual addressee, typology of the addressee.

**РАЗНОВИДНОСТИ ВНУТРИТЕКСТОВЫХ АДРЕСАТОВ
В АДРЕСОВАННОЙ ЛИРИКЕ ИВАНА ФРАНКО****Віталій НАЗАРЕЦЬ**

*Международный экономико-гуманитарный университет
имени академика Степана Демьянчука,
ул. академика Степана Демьянчука, 4, Ровно, Украина, 33027*

На материале адресованной лирики Ивана Франка исследуется проблема внутритекстового адресата лирического произведения. Основное внимание уделено разработке принципов типологического обобщения образа внутритекстового адресата и выделению его структурно-семантических типов по признакам: персонализации адресации, субъектной принадлежности адресации, текстуального проявления адресации.

Ключевые слова: лирическое произведение, адресованная лирика, адресация, коммуникация, внешнетекстовый адресат, внутритекстовый адресат, типология адресата.